

**МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
БУКОВИНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**МАТЕРІАЛИ
95 – й**

**підсумкової наукової конференції
професорсько-викладацького персоналу
БУКОВИНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО МЕДИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
(присвячена 70-річчю БДМУ)**

17, 19, 24 лютого 2014 року

Чернівці – 2014

УДК 001:378.12(477.85)

ББК 72:74.58

М 34

Матеріали 95 – ї підсумкової наукової конференції професорсько-викладацького персоналу Буковинського державного медичного університету – присвяченої 70-річчю БДМУ (Чернівці, 17, 19, 24 лютого 2014 р.) – Чернівці: Медуніверситет, 2014. – 328 с. іл.

ББК 72:74.58

У збірнику представлені матеріали 95 – ї підсумкової наукової конференції професорсько-викладацького персоналу Буковинського державного медичного університету – присвяченої 70-річчю БДМУ (Чернівці, 17, 19, 24 лютого 2014 р.) із стилістикою та орфографією у авторській редакції. Публікації присвячені актуальним проблемам фундаментальної, теоретичної та клінічної медицини.

Загальна редакція – професор, д.мед.н. Бойчук Т.М., професор, д.мед.н. Іващук О.І., доцент, к.мед.н. Безрук В.В.

Наукові рецензенти:

доктор медичних наук, професор Андрієць О.А.
доктор медичних наук, професор Давиденко І.С.
доктор медичних наук, професор Дейнека С.Є.
доктор медичних наук, професор Денисенко О.І.
доктор медичних наук, професор Заморський І.І.
доктор медичних наук, професор Колоскова О.К.
доктор медичних наук, професор Коновчук В.М.
чл.-кор. АПН України, доктор медичних наук, професор Пішак В.П.
доктор медичних наук, професор Польовий В.П.
доктор медичних наук, професор Слободян О.М.
доктор медичних наук, професор Тащук В.К.
доктор медичних наук, професор Ткачук С.С.
доктор медичних наук, професор Тодоріко Л.Д.
доктор медичних наук, професор Шаплавський М.В.

ISBN 978-966-697-533-4

© Буковинський державний медичний
університет, 2014

Якщо однозначні іменники частіше виступають визначальним словом (*Ruhm, Sünde*), то у ролі головного слова високу активність проявляють лексичні одиниці із чотирма значеннями (*Zwiebel, Arm*). За рахунок цього співвідношення можна стверджувати, що прості іменники, яким властиве більше ніж одне значення, мають тенденцію об'єднуватись із іншими іменниками такого ж типу в якості детермінанта.

Ю.А. Тулдава, опираючись на кореляційний аналіз, виділяє наступні полісемічні підкласи дієслів залежно від кількості значень, не диференціюючи моносемію та полісемію, і розглядає її як різну ступінь виявлення однієї якості: 1) нульова ступінь полісемічності – слова з одним значенням; 2) перша ступінь полісемічності – слова з 2-4 значеннями; 3) друга ступінь полісемічності – слова з 5-9 значеннями; 4) третя ступінь полісемічності – слова з 10-16 значеннями.

Ми вважаємо за доцільне розробити для нашого дослідження свою класифікацію простих іменників, базуючись на наших підрахунках компонентів. Також для нас очевидним є те, що, наприклад, у лінгвістиці різниця між 9-ма і 10-ма значеннями відіграє значно меншу роль, ніж різниця між двома і одним значенням. Крім того, без об'ємних досліджень важко встановити, за яким критерієм можна найбільш оптимально поділити багатозначні слова на групи. Тому ми пропонуємо згрупувати всі слова у полісемічні зони на основі прогресії з коефіцієнтом 2 наступним чином: нульова ступінь – 1 значення; перша ступінь – 2-3 значення; друга ступінь – 4-7 значень; третя ступінь – 8-15 значень.

За результатами досліджень, другому компоненту притаманна більша ступінь полісемічності. Визначаємо середній семантичний об'єм першого і другого компонентів, які дорівнюють 3,3 та 3,8 значень відповідно. Це повністю відповідає природі композита, де головне слово більш абстрактне, а визначальне конкретизує його, корелює одне з одним як видово-родові поняття. Оскільки, як було встановлено в попередньому дослідженні, середня кількість значень досліджуваної моделі композита становить 1,1, то це дозволяє стверджувати, що словоскладання двох непохідних іменників скорочує їх полісемію у 3-3,5 рази. Порівнююмо із наведеними вище даними, згідно з якими середня кількість значень простих іменників у словнику Дуден складає 2,03. Узагальнюючи, можемо підсумувати, що кореневі іменники, які володіють кількома значеннями, частіше беруть участь у формуванні композитів, ніж моносемі слова.

Пропорційне відношення між полісемією слова і кількістю композитів, у яких воно є складником, вивчалося Г. Альтманном, який твердить, що „чим більшою є полісемія слова, тим більше існує композитів, в яких вони є компонентами”, і вказує на безпосередній зв'язок між полісемією та активністю в словоскладанні. Термін „активність словоскладання” пов'язаний із терміном „словотворча активність” (Wortbildungsaktivität), яка позначає здатність морфем і слів функціонувати як компоненти морфологічних конструкціях. Згідно з П. Штайнер, чим більше число значень властиве слову (іменнику в тому числі), тим вищою є його активність словоскладання.

На наступному етапі був порівняний комунікативно-прагматичний потенціал лексики (стилістично забарвлений слова) з її семантичними потенціалом, тобто здатністю слова до асоціативно-смислових переходів, яка фактично вимірюється на певному етапі розвитку слова кількістю значень.

Зіставивши полісемію складних іменників із маркуванням, ми розподілили їх за принадлежністю до стилю мовлення і за кількістю значень. Серед іменників даної моделі домінують слова нейтрального стилю. Також спостерігається чітка тенденція у зростанні кількості нейтральних іменників із збільшенням їх семантичного об'єму.

Щодо семантичного об'єму компонентів складних слів, то високу активність проявляють двозначні прості іменники і тризначні лексеми. У якості визначального слова частіше виступають однозначні іменники, тоді як у ролі головного слова частіше задіяні лексичні одиниці з чотирма значеннями. Тобто другому компоненту притаманна більша ступінь полісемічності, що повністю відповідає сутності композита, в якому головне слово більш абстрактне, а визначальне – конкретніше.

Осипенко В.А.

ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ АДАПТИВНОЇ ПОВЕДІНКИ СТУДЕНТІВ-МЕДИКІВ (ІНОЗЕМНИХ ГРОМАДЯН)

Кафедра психології та соціології

Буковинський державний медичний університет

Багато іноземних громадян приїжджають в Україну, щоб одержати освіту. І, насамперед, у вищих навчальних закладах. Іноземців залишає досить високий рівень освіти і науки в нашій державі, сильні наукові школи у медицині, фізиці, математиці, економіці. З перших днів присутності в українському вузі студенти знаходяться у незвичному соціокультурному, мовному, національному середовищі, до якого їм необхідно адаптуватися в найкоротший термін. Створення нових умов навчання й виховання студентів – іноземців спрямоване на здійснення більш якісної та різnobічної підготовки висококваліфікованих фахівців медичного профілю.

Метою дослідження було визначити особливості адаптації іноземних студентів БДМУ до університетської дійсності. Теоретичне значення роботи полягає у розширенні та поглибленні знань про: адаптивні процеси представників різних культур; важливість успішного перебігу адаптації для формування професійних вмінь та навичок майбутнього лікаря. Практичне значення роботи полягає у тому, що отримані результати можуть бути використаними для: вдосконалення процесу адаптації студентів-медиків; вироблення нових стратегій адаптивної поведінки студентами-іноземцями; розробки

комплексу тренінгових програм розвитку адаптивних здібностей студентів з англійською мовою навчання.

У межах проведеного дослідження використані наступні стандартизовані методики: 16-факторний опитувальник Р. Кеттела, шкала Р. Спілбергера і шкала соціальної дистанції Еге Богардуса, методика на визначення особистісної адаптованості А.В.Фурмана та авторська анкета.

В ході соціально-психологічного дослідження з'ясувалось, що абсолютна більшість іноземних студентів після приїзду на Україну стикається з безліччю труднощів як фізіологічного (звикання до клімату, кухні), так і соціально-психологічного характеру (пристосування до побутових умов, норм поведінки та вимог навчальної діяльності). Найбільші проблеми із загальною адаптацією мають студенти з Індії, з низьким рівнем англійської мови. Найскладніша область адаптації – навчальна діяльність, через необхідність високого рівня володіння англійською мовою, достатнього на придбання професійно-значимих знань і навичок.

Отримані результати показали, що більше ніж половина студентів (51%) мають високий рівень тривожності, 22% респондентів мають низький рівень і лише 27% - помірний рівень тривожності.

За оцінками іноземних студентів, після приїзду до України їм найважче звикнути: до погоди (26%), до умов проживання у гуртожитку (21%); до необхідності спілкуватися англійською (18%); до складності звикання до іншого способу життя (14%); до відношення оточуючих (11%); до відсутності родичів (5%); до особливостей української кухні (43%).

В усіх життєвих сферах в ході адаптації в 3-4 рази менше іноземних студентів-юнаків, ніж дівчат, відчувають проблеми, проте спілкування з одногрупниками однаково складно представникам обох статей. Чітко проявилися гендерні розбіжності у відповідях на питання, що сподобалося іноземним студентам після приїзду на Україну, – на відміну від дівчат, юнакам сподобалися українські люди, незалежність і самостійність, інший спосіб життя, наявність земляків (92%) і навчання (90%), тоді як дівчата віддали перевагу культурі, погоді і визначним пам'яткам Чернівців.

На думку іноземних студентів, володіння українською мовою перестало бути домінуючим чинником успішної адаптації - на першому місці стоїть наявність хороших на дружів і знайомих (40%), а володіння українською мовою (23%) має значення, як і матеріальна забезпеченість (37%). У цьому контексті важливо відзначити, що, хоч приблизно третина респондентів (31,7%) не сформувала оцінки своїх взаємин з викладачами, майже половина опитаних характеризує ці відносини як позитивні (46% відзначають, що викладачі завжди пропонують свої послуги і з розумінням ставляться до проблем студентів). У 45% іноземних студентів складаються дружні відносини з українськими студентами, у 37% - приятельські, лише 7% відчувають деяку напруженість у взаєминах, а 11% займають нейтральні позиції. Що свідчить про їх ефективну соціально-психологічну адаптацію. Успішність адаптації іноземних студентів БДМУ не визначається найвищим рівнем матеріального достатку і регіоном походження.

Дані щодо участі іноземних студентів у органах студентського самоврядування (92% не беруть участь) показують, що головною причиною неучасті іноземних студентів у діяльності органів студентського самоврядування (53%) є брак часу, що цілком зрозуміло з огляду обсягів навчальної навантаження і натомість обмеженою мовою компетентністю (володіння українською мовою).

Більшість іноземних студентів вважають свій рівень володіння англійською мовою достатнім для повсякденного спілкування, але недостатнім для процесу (роботи з літературою, сприйняття лекційного матеріалу, усних відповідей). Факт проживання іноземних студентів у гуртожитку позитивно впливає на адаптацію до університетської дійсності (налагоджуються відносини з великою кількістю студентів, відбувається обмін досвідом навчання і проживання).

Підсумовуючи, можна стверджувати, що адаптація до вузу – це складний і багатофакторний процес, який виражається в студентському адаптаційному синдромі, особливості якого проявляються в залежності від організації навчання в вузі і від особистісних особливостей студентів.

Павлюк О.І.

ЕТОЛОГІЯ СТАТИ: ВПЛИВ ІНСТИНКТІВ НА ШЛЮБНУ ПОВЕДІНКУ ЛЮДИНИ

Кафедра психології та соціології

Буковинський державний медичний університет

Визнання двоїстої – біологічної та соціальної сутності природи поведінки людини довгий час було визнанням формальним, оскільки біологічні інстинкти основи поведінки людини були невивченими. Ще минулого століття дослідження про інстинктивну поведінку тварин були розвинуті на настільки низькому рівні, що ефективно дослідити тваринне підґрунтя поведінки людини було неможливо. Тільки в останні декілька десятиліть етологи почали заповнювати ці прогалини. Виявилося, що про вплив на нас інстинктивних програм, що передаються з покоління в покоління, ми можемо і не здогадуватись хоча їх проявам часто знаходимо ззовні цілком розумні пояснення.

Порівняльна етологія, наука про інстинктивні засади поведінки, використовує метод порівняння програм між неспорідненими формами тварин (збіг подібних форм поведінки виникає через подібність середовища, схожий тиск природного відбору і т.д.), спорідненими видами (паралелізм, виникає як через попередні зовнішні причини, так і через схожість внутрішніх генетичних програм) та між прямими родичами (вирішальним є генетичні програми), що дає багатий порівняльний матеріал, тому що еволюція

шлюбної поведінки людини, йшла не прямолінійно, включаючи групові та моногамні форми сім'ї. Метою дослідження визначено проаналізувати вплив інстинктів на шлюбну поведінку людини. Науковці XIX ст. вважали, що спочатку у первісної людини існував проміскуїтет – невпорядковані і необмежені статеві відносини з багатьма партнерами. Однак припущення про таку стадію до цього часу не підтвердилося, оскільки проміскуїтет безпосередньо не спостерігався в жодного народу ні в давнину, ні в сучасних відсталих суспільствах. Власне постійний, не спорадичний проміскуїтет взагалі не характерний для вищих ссавців, тож з точки зору етології реконструкція проміскуїтету для людей чи їх безпосередніх предків є не підкріпленою фактичним матеріалом гіпотезою. Крім того, на думку етологів В.Р. Дольника та І. С. Коня, у дитини спостерігається яскраво виражена інстинктивна потреба мати не тільки маму, а й батька, тобто певний визначений батько завжди був. По-друге, люди притаманний такий стародавній інстинкт як ревність. При проміскуїтеті чоловіки постійно билися, жінки теж конфліктували б, та й мік статями спостерігалося б більше супітчок, ніж любові. По-третє, при проміскуїтеті мати вирощує дітей одна, без допомоги чоловіка, а це первісна жінка, що займалась збиральництвом, не спромоглась би зробити. Крім того виникає питання, для чого у людини виникла така надмірна порівняно з необхідною для репродукції потреба у статевому житті і для чого вона? Якщо розглядати, що потреба вести статеве життя регулярно дісталася нам у спадок від предків тварин, то виявиться, що такого немає майже ні у одного виду тварин, а здатність жінки вести статеве життя безперервно з моменту статевого дозрівання – ще одна унікальна особливість притаманна лише людині.

У тварин репродуктивна поведінка утворює цикл послідовних інстинктивних реакцій, обумовлених внутрішньою мотивацією і зовнішніми стимулами. Під впливом зовнішнього фактора (наприклад, певної довжини світлового дня) або внутрішнього календаря статева система тварини переходить з неактивного стану в активний. Про це повідомляється іншим особинам шляхом зміни зовнішнього вигляду (шлюбні вбрання самців лосося або тритона), виділення особливого запаху або за допомогою особливих звуків (спів самців жаб і птахів, ревіння оленів, крики кішок). Отже, у більшості видів репродуктивна система самців і самок активується раз на рік, на короткий шлюбний період. В інший час вона неактивна, і, виходить, немає ні статевої поведінки, ні інтересу статей один до одного. Пари на цей час зазвичай розпадаються, хоча у деяких видів вони збережені завдяки загальним інстинктам турботи про потомство або індивідуальній прихильності.

Однак у людини щодо жінок такої ясності немає. У них, як і у людиноподібних мавп, овуляції настають дуже часто, щомісяця, але цей момент не супроводжується ніякими зовнішніми проявами. Момент овуляції прихований не тільки від чоловіків, а й від самої жінки і жоден з них не знає, коли статевий акт призведе до зачаття, а коли ні. Жінка ж здатна до статевого акту не лише протягом усього місячного циклу, але і під час вагітності, і під час годування дитини грудьми. Відповідно до такої фізіологічної здатності її завжди небайдужий інтерес чоловіків – вона безперервно себе демонструє. Виявилося, що спеціалізація в напрямку використання інтелекту – як основи процвітання виду – супроводжувалася неминучим подовженням періоду навчання. А щоб успішно заповнити мозок знаннями, потрібно здійснювати це тільки в період, поки в ньому утворюються нові структури і зв'язки, тобто в дитинстві, до настання статевої зрілості. Тому дитинство у людини, порівняно з ссавцями подібних розмірів, надзвичайно розтягнулося. Діти народжуються безпорадними – вони нездатні самостійно пересуватися, повільно ростуть і довгий час висять на матері, вкрай її обтяжуючи, а дозрівають в статевому відношенні до 12-14 років, і самостійними стають не раніше цього терміну, а то й пізніше. Щоб людський рід продовжувався, «середньостатистична» мати повинна виростити до самостійного віку більше двох дітей. Ось тому у предків людини виживання залежало від того, чи вдається змусити самців піклуватися про самок. І природний відбір вирішив це завдання – використовуючи вроджену інверсію домінування перед спарованням як вихідний плацдарм, він почав посилювати і подовжувати її, роблячи самку перманентно привабливою для самця, здатну до заохочувального спаровування. Якщо самці вдавалося утримати біля себе самця, її діти виживали, якщо ні – гинули.

Отже, чим повільніше дорослішають діти, тим сильніше виражена потреба в соціальному житті, і досвід груповий (приводить зрештою до виникнення культури) починає переважати над сімейним досвідом. Таким чином людина вийшла з-під дій природного відбору, тому що головним чинником виживання стала не генетична інформація, а позагенетичні знання.

Пендерецька О.М.

ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ КРОС-ФОРМАТНИХ ФОРМ НАВЧАННЯ НА ОСОБИСТІСНИЙ ТА ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК СТУДЕНТІВ

Кафедра психології та соціології

Буковинський державний медичний університет

Для формування особистості майбутнього фахівця з медичної психології необхідні комплексні й різнопланові впливи, забезпечити які в межах формалізованого навчального процесу надзвичайно складно, а здебільшого й неможливо. Особливо це стосується кількох чинників, які суттєво впливають на ефективність процесу формування особистості майбутнього професіонала: можливості спілкування з досвідченими фахівцями та принадлежності до професійної спільноти; засвоєння практичних навичок в умовах, максимально наближених до реальних умов професійної діяльності; здобуття власного

«клієнтського» досвіду. Можливості реалізації цих чинників в умовах виконання студентами навчального плану з об'єктивних та суб'єктивних причин є обмеженими.

Одним із шляхів, що продемонстрував свою ефективність, є вихід за межі навчального плану і застосування елементів так званої крос-форматної освіти під час проведення для студентів спеціальності «Медична психологія» літніх психологічних інтенсивів на базі відпочинку БДМУ в с. Репуженці.

Крос-форматна освіта почала набувати популярності в світі у 50-ті роки ХХ ст. Її сенс полягає в урізноманітненні «сценаріїв» передачі й засвоєння знань шляхом виходу за межі класичних освітніх форматів. У більш вузькому розумінні крос-форматну освіту називають ще іноді англійським неологізмом "edutainment", що утворений від сполучення двох слів: «education» (освіта) + «entertainment» (розвага). «Розважальна освіта» має на меті зробити засвоєння знань менш формалізованим, викликати більшу зацікавленість, позитивну мотивацію, зменшити тривогу й напругу, що можуть виникати у більш формальних ситуаціях. Такий результат досягається одночасно різними шляхами: вибір «неформального» простору для проведення навчання, відсутність суворих формалізованих правил взаємодії між тими, хто вчить, і тими, хто вчиться, використання різноманітних ігор та мистецьких методик тощо.

Літній психологічний інтенсив, що проводиться спільно кафедрою психології та соціології та Медико-психологічним центром БДМУ за своєю сутністю і форматом цілком вкладається у поняття крос-форматної освіти, будучи і за формою, і за змістом прикладом «розважальної освіти», у якій в розвагах отримуються знання, а засвоєння знань перетворюється на розвагу.

Учасники інтенсиву мають можливість спілкуватись з фахівцями і долучатись до життя професійної спільноти; засвоювати практичні навички не лише у навчальному форматі, а й беручи участь у необов'язкових «пообідніх» заходах з власними тренінгами, майстер-класами та демонстраціями, а також під час психологічних ігор та змагань; отримувати цінний клієнтський досвід, будучи учасниками навчально-терапевтичних груп та тренінгів.

Для отримання зворотного зв'язку з метою підтвердження ефективного впливу крос-форматного навчання на особистісний і професійний розвиток студентів, під час проведення літнього психологічного інтенсиву – 2013 було проведено опитування серед учасників. В опитуванні взяли участь 70 осіб, 46 (65,7%) жіночої та 24 (34,3%) чоловічої статі, серед опитаних 52 (74,3%) – студенти, 15 (21,4%) – лікарі-інтерни, 3 (4,3%) – випускники, молоді спеціалісти. Учасникам інтенсиву пропонувався опитувальник, підготовлений співробітниками Медико-психологічного центру. Аналіз отриманих результатів підтвердив нашу початкову гіпотезу про позитивний вплив крос-форматного навчання на професійний та особистісний розвиток студентів.

Щодо причин, які спонукали взяти участь в інтенсиві перше місце розділили між собою бажання познайомитись з колегами по фаху (51,4%) і бажання поспілкуватись з викладачами та тренерами неформально (48,6%). На другому місці практично у всіх опитаних (94,3%) – можливість вирішити власні психологічні проблеми. На третьому місці у більшої частини опитаних (82,8%) – можливість поспостерігати за роботою відомих фахівців.

Характеризуючи особливість атмосфери, що панує на інтенсиві, більшість відзначили її відкритість (88,6%), безпеку (82,8%) і цікавість (78,6%). Створенню відповідної атмосфери, що є позитивним тлом не лише для спілкування, а й для засвоєння нових знань, умінь та професійних навичок, сприяє сама форма проведення інтенсиву та місце, в якому він відбувається.

Найціннішим результатом, отриманим під час роботи інтенсиву, за суб'єктивною оцінкою учасників є насамперед особистий досвід роботи у терапевтичній чи тренінговій групі (78,6%), на другому місці – професійні знання та навички (14,3%), на третьому – нові знайомства у середовищі фахівців (7,1%).

Серед позитивних відмінностей роботи у форматі літнього інтенсиву від аудиторних занять в межах виконання навчального плану студенти відзначали легкість та невимушненість процесу (100%), його наочність та яскравість (95,7%), зв'язок з практикою (85,7%), постійну підтримку товаришів (85,7%), відсутність тривоги з приводу контролю (84,3%) та страху невдачі (84,3%).

Стосовно відмінностей у гірший бік, 5,7% учасників відзначили, що процес не сприяє самодисципліні, 4,3% вважають недоліком необов'язковості і стільки ж – відсутність контролю.

Таким чином можна зробити висновок про те, що засвоєння певного масиву професійно корисної та важливої інформації у форматі літнього психологічного інтенсиву сприймається студентами вкрай позитивно, не викликає опору та підвищеної тривоги. Більшість учасників цінують можливість отримання власного досвіду, відзначають легкість та цікавість у процесі засвоєння практичних навичок, проте найважливішим, на нашу думку, є творення психологічної спільноти та включення до неї все нових і нових учасників. Це свідчить про великий потенціал крос-форматних форм навчання, які впливають позитивно не лише на ефективність засвоєння знань і практичних навичок, а й на особистісний розвиток майбутніх фахівців.

Потапова Л.Б.

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЕКОЛОГІЗАЦІЇ БУТТЯ ЛЮДИНИ

*Кафедра суспільних наук та українознавства
Буковинський державний медичний університет*

Проблема співіснування людини і природи завжди була у центрі уваги науковців. Сьогодні постають питання про межі зростання виробничого потенціалу, про межі споживання, про екологічну